

Birkedommere på Samsø 1661 – 1919

Af Niels Erik Thunbo Pedersen, 15. marts 2021.

Birket blev oprettet i 1661, og embedet som birkedommer varetoges herefter formentlig af Thomas Friis, der kaldtes 'Ridefoged' og nævnes i dokumenter fra 1668 til 1674, men hans tjenesteperiode kendes ikke. Sidenhen har følgende personer haft stillingen som "Birkefoged", eller som det snart kom til at hedde: "Birkedommer":

Christian Hansen Merckell (1683-1726)

Var tillige øens tolder og boede i Vadstrup, hvor han døde.

Født 1656 på Holtegaard, Sjælland. Gift 1687 med Anneke Nielsdatter Fogh, født 1662 i Kolding, død 1743 i Vadstrup.

Hans Thomæsen (1726-1741)

Boede og døde i Onsbjerg. Ingen øvrige oplysninger fundet.

Anders Nielsen Dørup (1741-1754)

Forvalter på Brattingsborg 1733-1740. Boede og døde i Onsbjerg.

Gift med Deliane Hansdatter Kollerup (død 30. august 1780, se brev af 30/11 1999) <https://arkiv.dk/vis/2819309> - nedenstående kilde oplyser dog dødsdagen til 10. juli 1780. Død 12. juni 1755

Privat slægtsforskning af:

- Claus Lelling: <http://dk-rock.dk/slaegt/4818.html>

Hans embede som birkedommer bliver overtaget i 1754 "efter Dørup's død" af ...

Thor Rud (1754-1755)

Født 8. august 1698 på Lolland. Gift 1732 med Ingeborg Tryde. Død 11. december 1755 på Bisgaard, Onsbjerg Sogn.

Havde ligeledes været forvalter ved grevskabet og blev i 1754 adjungeret Dørup som birkedommer under dennes sygdom, men begge døde med kort mellemrum i 1755.

Thor Rud var den første, der tillige var birkeskriver, da dette embede 1754 efter birkeskriver Michel Lusts død blev forenet med dommerembedet. Thor Rud døde på Bisgaard, hvor han boede som forpagter.

Hans Christian Lips (1756-1777)

Født 1720 på Samsø. Gift 25. november 1757 i Kolby med Anne Mette Sørensdatter Dørup (niece til tidligere birkedommer Anders Nielsen Dørup). Død 1777. Boede og døde i Tanderup. Var en dygtig landmand.

Privat slægtsforskning af:

- Jørn Meyer: [http://starup-online.dk/vore-
aner/vore/fam008xx/fam00818.htm](http://starup-online.dk/vore-
aner/vore/fam008xx/fam00818.htm)
- Claus Lellinge: <http://dk-rock.dk/slaegt/3478.html>

Jens Andersen Astrup (1777-1795)

Født 6. marts 1744 på Clausholm, Hornslet Sogn. Gift 25. oktober 1771 i Brarup, Maribo med Anne Christina Lemming (født 3. juni 1748 i Brarup, Maribo, død 16. februar 1826 i Lyderslev Sogn). Død 27. marts 1795. Boede og døde i Permelille.

Lars Petersen (1795-1817)

Født 1755. Gift 17. februar 1790 i Nyborg med Inger Christine Teisen (født 1760 i Odense, død 1811 i Brundby). Død 24. april 1817 i Brundby. Boede og døde i Brundby.

I FT 1801 er han "Huusmand med et Par Tønder Land og Birkedommer og Forligelsesskommisair"

Søren Bay (1817-1848)

<https://arkiv.dk/vis/5714371>

Født 10. december 1787 i Randers. Gift 19. juli 1833 i Tranebjerg med Albertine Kjerstine Louise Laurberg (født 18. maj 1810 i Helligaand Sogn, København, død 3. april 1898 i Pillemark). Død 5. december 1848 i Pillemark. Boede og døde i Pillemark.

Søren Bay blev exam. jur. 1806. Fuldmægtig på Ringkøbing Amts kontor 1807 til 1810. Kopist i Rentekammeret 1811 til 1817. Efter indstilling af daværende gehejmekonferentsråd, grev Daneskjold Samsøe blev han 31. jul. 1817 udnævnt til birkedommer og skriver på Samsø, en stilling han bestred til sin død.

Søren Bay blev en populær birkedommer på øen på grund af den jævne og retfærdige måde, han behandlede befolkningen på. Han overdrev ikke sin rolle som lovens håndhæver. Følgende er et eksempel derpå:

Jochum Jørgen fra Pillemark, hvor Birkedommergården også lå, hørte ikke til Guds bedste børn. Han havde ofte været i karambolage med birkedommeren og havde været straffet for mindre forbrydelser.

Engang blev denne gavtyv indstævnet for at have stjålet en gås. Da han mødte op hos birkedommeren og forhøret begyndte, hjalp denne ham fra endnu en straf.

Birkedommeren spurgte: "Det var vel ikke en vildgås de fandt ved dammen, Jochum?". Hvertil Jochum svarede: "Jo, hr. Birkedommer, det var det".

Dette svar blev så indført i birketingets bog, og Jochum Jørgen slap denne gang med skrækken.

Fra 1839 var birkedommeren tillige branddirektør på øen. Denne bestilling var først forbundet med forvaltertjenesten, men blev derefter et selvstændigt embede, der i perioden 1825-1839 blev varetaget af en krigsassessor Peter Friis i Besser.

Peter Jensen Broder Feddersen (1848-1856)

Født 1816 i Veien Sogn, Ribe. Død april 1884 i Randers. Boede i Torup.

Juridisk eksamen i 1839 og derpå ansat i Københavns politiret. Fungerede senere som politiassistent i København. I 1849 udnævnt til birkedommer på Samsø.

Viborg Stiftstidende 26. april 1884:

Dødsfald

Efter længere tids svaghed er i følge Randers Avis Justitsraad fhv. Herredsfoged P.J.B. Feddersen, Ridder af Dannebrog og Dbmd afgang ved døde i Randers i en alder af 68 år.

Den afdøde tog juridisk examen i 1839 og blev derpå ansat i Kjøbenhavns Politiret først som kopist og derpå fuldmægtig. Senere fungerede han som politiassistent i Kjøbenhavn og derpå i 1849 udnævnt til Birkedommer på Samsø. I 1856 udnævnes han til Herredsfoged i Hammerum herred hvorfra han Entledigedes i 1878

De sidste år af sit liv henlevede Justitsraad Feddersen i Randers

Adolph Emanuel Conradt-Eberlin (1856-1866)

<https://arkiv.dk/vis/5714402>

Født 2. oktober 1822 i København. Gift 19. juli 1856 med Julia Alfrida Gade (født 27. juni 1835 i Fødselsstiftelsen, død 30. januar 1920 på Frederiksberg). Død 8. juli 1903 i Tranebjerg. Ifølge FT1880 bor familien i København.

Eberlin købte i 1856 birkedommergården i Tranebjerg, der var opført af læge Paludan, for 2000 Rdl. Her har de efterfølgende birkedommere boet. Bygningen blev nedrevet i 2020.

Postkort, der på bagsiden er dateret november 1909 og samme sted beskrevet som Birkedommerboligen.

Hvis dateringen passer, kan det være Henrik Emil Brendstrup og dennes hustru, Anna Birk, der står foran huset.

Ernst Heinrich Hermann Schubarth (1866-1878)

<https://arkiv.dk/vis/5714421>

Født 1814 i Hellevad sogn, Hjørring. Gift med Jutta (født 1826 i Slagelse). Meget få informationer tilgængelige om Ernst Heinrich Hermann Schubarth.

Portræt af Adolph Emanuel Conradt-Eberlin fra Det kongelige Bibliotek.

<http://www5.kb.dk/images/billed/2010/okt/billeder/object449705/en/>

Holger Ludvig Theodor Olrik (1878-1882)

<https://arkiv.dk/vis/5714431>

Født 15. juni 1837 i Helsingør. Søn af etatsråd og borgmester Jacob Baden Olrik. Gift 8. august 1867 i København med Clara Marie Pætges (født 2. maj 1841 i København som datter af kgl. skuespiller Johan Anthon Pætges og Juliane Marie Ryssländer). Død august 1913 i København.

Karriere: Student 1856 og cand.jur. 1862. Assistent ved Københavns Politi, senere Birkedommer på Samsø,

FT1880 bor familien i Birkedommerboligen i Tranebjerg, og han er her Birkedommer og Branddirektør.

Niels Øllgaard Kampmann (1882-1887)

<https://arkiv.dk/vis/5714440>

Født 8. august 1843 i Hammel. Søn af herredsfoged og folketingsmand Hack Kampmann. Gift med Marie Christine Pontoppidan (født 15. april 1852 i Ribe, død 9. april 1904 i Vordingborg). Død 23. februar 1914 i Roskilde.

Udnævnt til byfoged i Hjørring 1887.

Se også dette foto af en gruppe personer fra Samsø: <https://arkiv.dk/vis/4906525>

Carl Ewald Rothe (1887-1895)

<https://arkiv.dk/vis/5714454>

Født 11. november 1841 i Sørø. Gift 6. november 1875 i Fredericia med Sophie Marie Krag (født 13. juli 1846 i Fredericia, død 11. december 1932 på Frederiksberg). Død 28. december 1912 i Grenå.

Karriere: 1860 student fra Sorø. 1866 cand.jur. og fuldmægtig ved Antvorskov Birk. 27. oktober. 1873 sagfører, Fredericia. 13. september 1874 off. og benef. sager ved retterne i Fredericia Købstads, Elbo, Bruskg og Holmans Herreders Jurisdiktioner. 1874 branddirektør for Elbo m.fl. herreder. 11. februar 1877 overretssagfører. November 1886 bliver beskikkelserne deponerede, og han bliver fuldmægtig ved Holmans og Elbo herreder samt en del af Bruskg Herred. **1887 Birkedommer og skriver på Samsø.** 7 maj 1895 borgmester, byfoged og byskriver i Grenaa, Herredsfoged og Skriver i Nørre og en Del af Sønder Herred. 1900 udnævnt til Ridder af Dannebrog.

Poul Svejstrup (1895-1902)

<https://arkiv.dk/vis/5714467>

Født 2. juni 1848 i Rind Præstegård som søn af sognepræst Peter Sveistrup (1810-1872) og Balthasarine Nielsine Bolvig, født Krarup (1820-1892). Gift 21. juli 1891 med Alma Julie Dorothea Jensen (født 28. mar. 1861 som datter af amtsforvalter i København N. L. C. Jensen og Agneline, f. Petersen). Død 18. april 1911.

Folketingsmand for reformpartiet.

Karriere (ifølge <https://arkiv.dk/vis/5103251>):

- Student Horsens Skole 1865

- Teologisk embedseksamen 1871
- Juridisk kandidat 1875
- Revisionsassistent, senere protokolsekretær Folketinget
- **Birkedommer på Samsø 1895-1902**
- Herredsfoged og skriver i Fjends-Nørrelyng Herred 1902-1906
- Birkedommer i Kronborg Vestre Birk 1906-1911

Samsø Posten 20. april 1911:

Dødsfald

Fhv. Birkedommer paa Samsø Poul Svejstrup er i Tirsdags (18.4) Morges afgaaet ved Døden på Righospitalet, hvor han var indlagt paa grund af en Mavelidelse.

Afdøde blev 62 Aar gammel.

Riget (København) 19. april 1911:

Poul Svejstrup 2den Juni 1848 - 18de April 1911

Ret uventet kom budskabet om Birkedommer i Helsing Poul Svejstrups død efter en operation han for få dage siden blev underkastet på kommunehospitalet for en mavesygdom. Endnu for ganske kort tid siden færdedes han herinde i byen; livlig og oprømt og stærkt interesseret for dagens politiske nyheder.

Poul Svejstrup var oprindeligt teologisk kandidat, men hans sympati for den af A. C. Larsen og flere i 60'erne og 70'erne forfægtede Nyrationalisme drev ham bort fra teologien, og i 1875 tog han juridisk embedseksamen. I mange år var han knyttet til Rigsdagen som protokolsekretær, og interesserede sig livligt for alle datidens politiske spørgsmål. Særligt Kvindesagen og Fredssagen lå ham varmt på hjerte; hans interesse for politikken gav sig i disse år bl.a. udslag i hans nyttige samlerværk "Bestaaende Forfatningslove".

I 1895 blev han Birkedommer på Samsø og i 1902 Herredsfoged i Fjends og Nørlyng Herreder (Viborg), hvorfra han i 1906 forflyttedes til sit sidste embede i Helsing.

I årene 1903-09 var han Viborgkredsens repræsentant i Folketinget. I fjor stillede han sig i Næstvedkredsen og samlede en betydelig minoritet; han nåede ikke valg, takket være det radikale Venstres frafald.

Svejstrup var en mand med alsidige interesser og i besiddelse af stor belæsthed på forskellige områder. Han var afholdt i alle lejre, og fra sin flittige deltagelse i diskussionsmøder o.lign. en mand, der var kendt i mange kredse

Der står en mindesten for Poul Svejstrup på Dyret på Samsø.

Hans Christian Adam Glud (1902-1903)

<https://arkiv.dk/vis/5714477>

Født 22. juli 1858 i København. Søn af Kongens Foged, Hans Emil Theodor Andersen Glud og hustru Inger Christiane Petrea Marie Kruse. Gift 4. maj 1892 i Ringsted med Vita Margrethe Marie Bredal (født 29. december 1856 i Stenmagle Sogn, Sorø som atter af lærer Christian Hviid Bredahl og hustru Cecilie Marie Olsen, død 30. juli 1926 i Roskilde). Død 24. maj 1903 i Tranebjerg, begravet i Ringsted.

Roskilde Dagblad 1. juni 1902:

Udnævnelse

Underretssagfører redaktør H. C. D. Glud er udnævnt til Birkedommer på Samsø.

Karriere: 1876 student fra Metropolitanskolen. 1884 cand. jur. 20. September 1884-3. september 1885 fuldmægtig ved Muckadell m.fl. birker. 1. april 1887-1. maj 1889 hos sagfører Niels Svendsen, Ringsted. 12. juli 1893 sagfører ved Ringsted Herreds Jurisdiktion. 1902 Birkedommer og Skriver i Samsø Birk.

I perioden 1888-1891 er han desuden redaktør af »Ringsted Folkeblad«, senere udgiver af »Venstres Folkeblad«.

Henrik Emil Brendstrup (1903-1913)

<https://arkiv.dk/vis/5714484>

<https://arkiv.dk/vis/5208614>

Se også billedet af Birkedommergården under Adolph Emanuel Conradt-Eberlin.

Født 7. juli 1862 i København som søn af landskabsmaler Thorald Brendstrup (født 1883) og hustru Pauline Regine, født Kierkegaard; gift 27. april 1894 med Anna Birk (født 1871 som datter af vejinspektør C. L. Birk, Frederiksborg, og hustru Frida, f. Løchte). Død 7. december 1951 i Hillerød.

Fyns Social-Demokrat 8. december 1951:

Dødsfald

Fhv. birkedommer H.E. Brendstrup, Hillerød, er død, 89 år gammel.

Afdøde havde haft dommerembeder på Samsø, i Randers og Nykøbing Sj. I en længere årrække var han medlem af dommerforeningens bestyrelse og redaktør af deres medlemsblad.

Karrierebeskrivelse [i (Samsøeroots, 2020) uden kildeangivelse]:

(Haderslev Læreres Skole), blev maj 1884 cand.jur. November 1884 volontør på herredskontoret i Grenå. Februar 1885 fuldmægtig på byfogedkontoret i Helsingør. Maj 1886 fuldmægtig på Frederiksborg Amts kontor og fra juli 1903 birkedommer på Samsø.

August Ludvig Bührsch (03.02.1913-01.10 1919)

<https://arkiv.dk/vis/5714495>

Født 1866 i København. Birkedommer på Samsø, udnævnt 3.2 1913.

Beskrivelse fra bogen "Danske byer og deres mænd", 1919:

Birkedommeren på Samsø, August Bührsch er født 1866 i København. Han tog studentereksamen 1884 og embedseksamen 1890. Efter at han havde beklædt forskellige fuldmægtigposter ved herreder, blev han i 1913 birkedommer på Samsø. Fra 1. oktober 1919 bliver embedet imidlertid nedlagt og øen indlemmes under Kalundborg Dommerkreds.

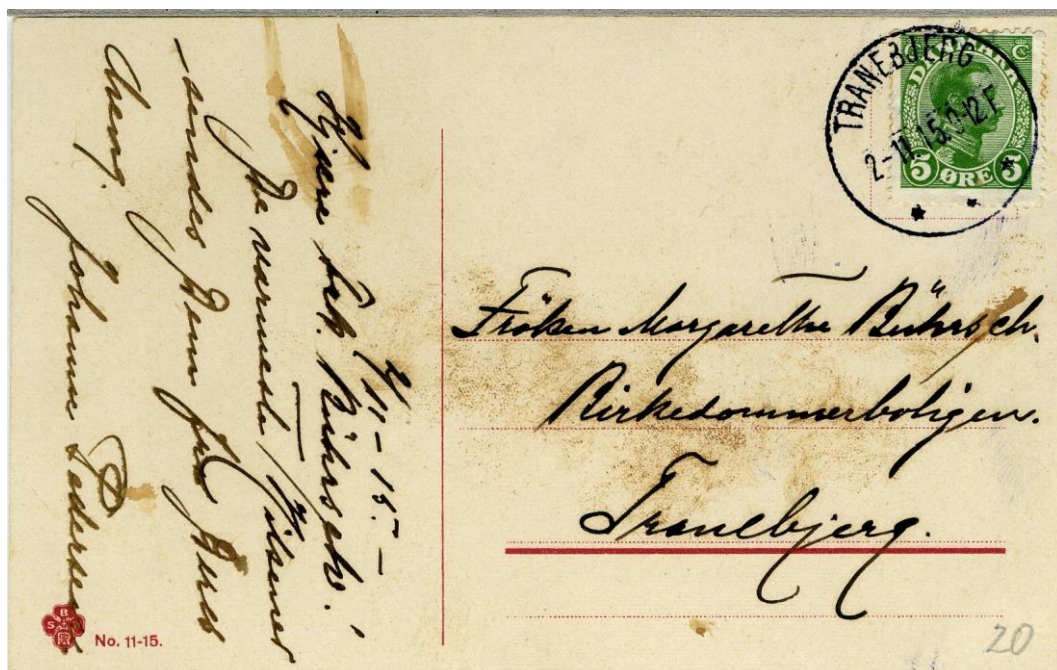
Supplerende beskrivelse fra (Samsøeroots, 2020):

Hans kone (navn ukendt) var fra Norge. Død af spansk syge i juli 1918 på rejse tilbage til Samsø, efter et besøg hos sønnen som var landvæsenselev på "Liselund" på Falster. Hun blev 44 år gammel.

Ifølge FT1906 (gengivet i <https://www.danishfamilysearch.dk/cid16307585>) er familieforholdene følgende:

- August Ludvig Bührsch, mand, 39 år, født 1866, gift, husfader, fuldmægtig på kirkekontoret i Frederiksværk
- Harriet Margit Bührsch, født Lockwood, kvinde [hustru], 31 år, født 1874, gift, husmoder, intet særligt erhverv
- Margrethe Lockwood Bührsch, kvinde, 8 år, født 1897, ugift, barn
- Aksel Lockwood Bührsch, mand, 6 år, født 1899, ugift, barn

Ovenstående oversigt over birkedommere på Samsø blev til, da jeg gik i gang med at analysere nedenstående postkort fra min Samsø-samling. Postkortet er formentlig sendt lokalt på Samsø (jeg har dog ikke kunnet finde den konkrete afsender, Johanne Pedersen) og det er adresseret til **Frøken Margrethe Bührsch, Birkedommerboligen, Tranebjerg**. I teksten på kortet overbringes Margrethe Bührsch, der på det pågældende tidspunkt, 2. november 1915, er 18 år gammel, "*De varmeste Hilsener ... for Deres drenge*". Hun må åbenbart have født en søn – inden hun indgik ægteskab.

Som nævnt ovenfor, blev embedet som birkedommer på Samsø nedlagt 1. oktober 1919, og øen blev da indlemmet i Kalundborg Dommerkreds.

Kilder

Poulsen, F. (1902). *Efterretninger om Samsø*. Samsø Landboforening, Haandværkerforening og Foredragsforening.

Samsøeroots. (2020). *Samsøeroots v. Ingelise Vohnsen og Karl Erik Kornmaaler Mikkelsen*. Hentet fra www.samsøeroots.dk

Billeder fra Arkiv.dk (Samsø Egnsarkiv)

Danish Family Search

Det Kgl. Bibliotek (online)

Diverse internetsider angivet med direkte henvisning til de pågældende sider.